

Opptrappingsplanen for psykisk helse 1998-2008

Norges forskningsråd vil onsdag 17 juni 2009 legge frem en evaluering av Opptrappingsplanen for psykisk helse (98-08).

Planen var at midler til brukertiltak, informasjon, kompetansetiltak og tilskudd til oppbygging av tjenester i kommuner og spesialisttjeneste skulle økes reelt med 6,1 mrd. kroner (2008-kroner). Planens økonomiske forutsetninger ble fullført i 2008. Bakgrunnen for satsningen var at tilbudet til mennesker med psykiske lidelser ble karakterisert som en tjeneste med brist i alle ledd. De overordnede målsettingene var et verdig tjenestetilbud preget av: Brukerperspektiv, mestringsperspektiv, frivillighet, tilgjengelighet, kontinuitet, helhet, samarbeid, desentralisering, nærhet til brukerne og kvalitet i behandlingen.

Hva har skjedd tjenesten:

Det er etablert en ny lokalbasert tjeneste gjennom kraftig satsing i kommunene og etablering av distriktpsikiatriske sentre over hele landet.

- Tilbudet i kommunene er styrket gjennom bedre boligtilbud, støttetjenester, hjemmetjenester, aktivitetstilbud, oppfølging, forebyggende arbeid og økt kompetanse
- Spesialisthelsetjenesten er styrket gjennom etablering av nye tjenester (DPS med ambulante team, økt kompetanse, bedre akuttfunksjoner mv)
- Det er investert for 9 mrdr kroner. Driftsnivået i kommuner og foretak er økt med over 6 mrd kr (realvekst)
- Målet i opptrappingsplanen om at 20 prosent av midlene til kommunene skal gå til tiltak for barn og unge er oppfylt.
- Bedre tilgjengelighet gjennom lengre åpningstider, flere hender og en tjeneste som flytter seg ut der folk bor og lever
- Mer enn dobbelt så mange får behandling som for 10 år siden
- 4.400 nye årsverk i kommunene - 3.100 til voksne og 1300 til barn og unge
- 4.600 nye årsverk i helseforetakene – 1500 til barn og unge (BUP) og 3100 til voksne (VOP)
- 3 300 nye boliger for mennesker med psykiske lidelser
- Det er etablert 75 distriktpsikiatriske sentra (DPS) og alle landets kommuner tilhører nå et DPS-område¹
- Økning i polikliniske konsultasjoner for voksne på 113 prosent.
- Antall barn og unge som får hjelp av spesialisthelsetjenesten er økt med 140%
- De akuttpsikiatriske tjenestene er betydelig forsterket gjennom 34 akutteam ved DPSene
- Den utadrettede tjenesten mot kommunene er betydelig styrket ved etablering av 62 ambulante team/funksjoner ved DPSene

¹ Muusmann og Agenda: Kartlegging av de Distriktpsikiatriske sentrene i Norge 2008

- 6 300 personer har fullført den tverrfaglige videreutdanningen i psykisk helsearbeid i perioden 2000 – 2008
- 8 129 personer har tatt videre- og spesialistutdanning ved regionsentrene for barn og unges psykiske helse (RBUP) i perioden 2001-2008
- 2 483 personer har fullført videreutdanning ved SEPREP (Senter for psykoterapi og psykososial rehabilitering ved psykoser) i perioden 1998-2007
- Kompetansesenter for psykisk helsearbeid for voksne i kommunene ble etablert i Trondheim i 2008.

Barn og unge

- Regionsentrene for barn og unges psykiske helse (RBUP) er blitt betydelig styrket gjennom planen. Sentrene driver kompetanseutvikling og implementering av ny kunnskap i både spesialisthelsetjenesten og kommunehelsetjenesten.
- Det ble gjennom planen, i 2007, etablert en tverrfaglig videreutdanning i psykososialt arbeid for barn og unge. Videreutdanningen tilbys nå ved 10 høyskoler i landet.
- I 2007 kom det en veileder om kommunalt psykisk helsearbeid for barn og unge for å hjelpe kommunene med å etablere gode modeller.
- Det er i planperioden etablert 60 familiesentre som er et tiltak for å samle konkrete tilbud familier, som sliter, vil ha behov for. RBUPene har som mandat å bistå kommunene i videreutviklingen av familiesentermodellen.
- Antall årsverk i helsestasjons- og skolehelsetjenesten var innen utgangen av 2007 styrket med 665 årsverk
- Antall årsverk til annet forebyggende arbeid/psykososialt arbeid rettet mot barn og unge er styrket med 620 årsverk i samme periode
- Mer enn 110 000 elever og 249 skoler har deltatt i minst ett av opplæringsprogrammene for videregående opplæring i regi av informasjonssatsingen *Psykisk helse i skolen* som drives i samarbeid med fem frivillige organisasjoner. 54 pst av alle videregående skoler har deltatt i satsingen.

Arbeid og psykisk helse

- Gjennom Nasjonal strategiplan for arbeid og psykisk helse 2007-2012 er det iverksatt tiltak for at mennesker med psykiske lidelser lettere skal nyttiggjøre seg sin arbeidsevne.
- 7000 flere personer har fått et tilbud gjennom NAV.
- Det er ansatt 42 losere på NAV kontor i 11 fylker. Losene skal drive veilednings- og oppfølgingsvirksomhet til mennesker med psykiske lidelser/problemer.

Selvhjelp

- Det er etablert et knutepunkt for selvhjelp. Driften av knutepunktet er finansiert med midler fra opptrappingsplanen.

Brukermedvirkning

- Det har under opptrappingsperioden funnet sted en styrking av midler til brukerorganisasjonene og brukermedvirkning
- Evalueringsrapporter viser at det har vært en økning i samarbeidet med brukerorganisasjonene fra 2002 til 2008.

Kunnskap og holdninger til psykisk sykdom

- Befolkningskampanjen Et åpent sinn ble satt i gang i 2007 i samarbeid med brukerorganisasjoner og yrkesorganisasjoner innen psykisk helsefeltet. Målet med kampanjen er å øke befolkningens kunnskap om psykisk helse, psykiske lidelser, hjelpetilbud og rettigheter.
- Undersøkelser tyder på at det har vært en økning i befolkningens engasjement for psykisk helse og at færre har stigmatiserende holdninger til psykisk sykdom og mennesker med psykiske lidelser i 2007 enn i 2002.

Vold og traumer

- Det er etablert regionale ressursentre om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) i alle regioner. Sentrene skal bistå de utøvende tjenesteapparat (barnevern, helsetjenester, familievern, politi m.v.) med informasjon, veiledning og kompetansebygging.

Informasjonsmateriell/veiledere

- Det er utgitt veiledere til tjenesten om blant annet:
 - Psykisk helsearbeid for barn og unge i kommunene
 - Psykisk helsearbeid for voksne i kommunene
 - Rapport om brukermedvirkning på psykisk helsefeltet
 - Tiltaksplan for pårørende til mennesker med psykiske lidelser
 - Veileder om samarbeid med pårørende innen psykiske helsetjenester
 - Veileder om Distriktpsikiatriske sentre (DPS)

Regjeringens videre satsing:

- Det er fortsatt behov for å styrke brukermedvirkning i tjenesten.
- Brukererfaringer må i større grad integreres som en naturlig del av behandlingen og benyttes i kvalitetsforbedring i tjenestene.
- Det er fortsatt behov for å øke graden av åpenhet i befolkningen rundt psykisk helse og psykiske lidelser.
- Analyser viser at det er langt igjen før psykisk syke har levekår som er likeverdige med resten av befolkningen, også sammenlignet med mennesker som lider av somatiske sykdommer.
- Handlingsplan for redusert og kvalitetssikret bruk av tvang skal gjennomgås og suppleres med nye tiltak for å redusere bruken av tvang.

- Det er fortsatt behov for økt utbygging og videreutvikling av lavterskel tilbud i kommunene, herunder å øke tilgjengeligheten på psykologhjelp.
- Det er fortsatt behov for videre omstilling av psykisk helsevern (spesialisthelsetjenesten) og styrking av DPSene.
- Det er behov for bedre samhandling der brukernes behov står i sentrum, herunder sikre en bedre oppfølging av mennesker med langvarige behov for sammensatte tjenester, blant annet ved etablering av ACT-team (Assertive Community Treatment team). 50 mill. kroner er avsatt i 2009-budsjettet.

For mer informasjon vises det til følgende nettsider :

http://www.regjeringen.no/nb/dep/hod/tema/psykisk_helse.html?id=11695

http://www.helsedirektoratet.no/psykiskhelse_tjenesten